

Література:

1. Фрейд З. Введение в психоанализ. Лекции / З. Фрейд.- СПб.: Питер, 2002.-384с.
2. Фрейд З. Основные психологические теории в психоанализе/ З. Фрейд.- СПб.: Алетейя, 1998.-251с.
3. Яценко Т.С. Глибинна психологія: діагностика та корекція тенденції до психологічної смерті / Т.С. Яценко, О.В. Глузман, І.В. Калашник– Ялта: РВВ КГУ, 2008. – 204с.

8) Самосвідомість і рефлексивна самоорганізація особистості.

Білоус О.В.

старший викладач кафедри біології Національного університету

„Чернігівський колегіум” імені Т.Г. Шевченка,

м. Чернігів, Україна

ОСОБЛИВОСТІ САМОРЕГУЛЯЦІЇ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ХІМІЇ В ПРОЦЕСІ РОЗВ’ЯЗАННЯ ЗАДАЧ

У працях О.А. Конопкіна, Г.С. Нікіфорова, А.К. Осніцького, І. А. Трофімова розглядаються прояви саморегуляції в різних видах діяльності. І.Д. Бех, В.В. Давидов, А.З. Зак, Б.В. Зейгарник досліджували питання саморегуляції особистості в контексті проблеми розвитку рефлексії.

Сутність саморегуляції розкривається як процес розв’язання задач, у ході якого відбувається узгодження характеру задачі та актуального стану особистості. Модель саморегуляції, яка була названа „контуром саморегуляції” (Конопкін, 1980), включає низку функціональних ланок: прийнята суб’єктом мета діяльності; суб’єктивна модель значущих умов діяльності; програма

виконавських дій; система суб'єктивних критеріїв успішності; контроль і оцінка щодо реально досягнутих результатів; рішення про корекцію системи саморегулювання.

Високий рівень здатності усвідомлення атенціювання, роздумування, відстежування послідовності перетворень у процесі розв'язання задач може свідчити про високий ступінь розвитку змістової рефлексії як складової теоретичного мислення. Ми поділяємо думку про те, що за умови теоретичного способу розв'язання задачі планування стає формою рефлексії (Ісаєв, 1984), оскільки змістове здійснення діяльності планування передбачає звернення до підґрунтя і способів побудови власних дій, розгляд їх варіантів і вибір найраціональнішого способу.

Для визначення здатності усвідомлення атенціювання, роздумування, відстежування послідовності перетворень студентів нами використано опитувальник „Стиль саморегуляції-98” (Моросанова, 2000), за допомогою якого можна вимірювати не тільки загальний рівень саморегуляції, а й додаткові аспекти її прояву: особливості планування діяльності, її моделювання, програмування, оцінки результатів, гнучкості та самостійності мислення. Теоретичним підґрунтям цієї методики є концепція контуру саморегуляції діяльності (Конопкін, 1980, 1995, 2004), у якій розкрита сутність особистісно-типологічних властивостей саморегуляції діяльності та поведінки. В емпіричному дослідженні брали участь 83 студенти (майбутні учителі хімії) Національного університету „Чернігівський колегіум” імені Т.Г. Шевченка протягом 2016-2017, 2017-2018 навчальних років.

Показники рівнів розвитку здатності усвідомлення атенціювання, роздумування, відстежування послідовності перетворень розподілилися таким чином:

високий рівень (3): спроможність усвідомлено планувати діяльність з розв'язання задач; гнучко змінювати програму дій, якщо цього потребують нові умови; здатність продумувати способи своїх дій і поведінки для досягнення цілей; організувати роботу з досягнення мети й контролювати хід її виконання;

середній рівень (2): здатність ситуативно висувати цілі, які досягаються, як правило, за допомогою викладача; неспроможність вчасно помічати зміни ситуації, що зумовлює труднощі у побудові програми діяльності у ході розв'язання задач;

низький рівень (1): нездатність досягати поставленої мети, продумувати послідовність своїх дій; неспроможність самостійно сформулювати програму дій, неадекватність отриманих результатів цілям діяльності, навички діяти шляхом „спроб і помилок”, некритичність до власних дій, невпевненість у мінливих обставинах; залежність від думок і оцінок інших людей, несамотійність у розробці планів і програм поведінки.

За результатами дослідження, у 7,9 % досліджуваних виявлено високий рівень розвитку здатності планувати діяльність під час розв'язання задач, усвідомлено будувати взаємопов'язану систему дій на основі виділеного аналізом засобу дії. Досліджувані цієї групи виявляють спроможність змінювати програму дій, якщо цього потребують нові умови. Переважна більшість досліджуваних (61,7 %) має середній рівень розвитку цієї здатності. Недостатній рівень сформованості функції уяви не дозволяє досліджуваним цієї групи оволодіти ситуацією зміни об'єкта, не забезпечує достатніми засобами контролю і антиципації, що зумовлює труднощі у побудові програми діяльності у ході розв'язання задач. У 30,4 % досліджуваних виявлено низький рівень розвитку здатності, що розглядається. Ці досліджувані виявляють нездатність досягати поставленої мети, продумувати послідовність своїх дій, самостійно сформулювати програму дій. Отримані дані можуть бути враховані у ході розробки програми розвитку саморегуляції довільної активності студентів при вивченні хімічних дисциплін.

Література:

1. Исаев Е. И. Психологическая характеристика способов планирования у младших школьников / Е. И. Исаев // Вопросы психологии. – 1984. – № 2. – С. 52-60.

2. Конопкин О.А. Общая способность к саморегуляции как фактор субъектного развития // Вопросы психологии. – 2004. – № 2. – С. 128-135.

3. Моросанова В. И. Стилевая саморегуляция поведения человека / В. И. Моросанова, Е. М. Коноз // Вопросы психологии. – 2000. – № 2. – С. 118-127.

Бондар Л.В.

кандидат психологічних наук, доцент кафедри педагогіки та психології
професійної освіти Навчально-наукового гуманітарного
інституту Національного авіаційного університету

РЕФЛЕКСІЯ ЯК УМОВА УСПІШНОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ

Навчання у вищому навчальному закладі принципово відрізняється від навчання у школі не тільки зовнішньо, організаційно, але й внутрішньо, психологічно. Головними особливостями навчання у вищій школі є такі:

а) засвоєння знань, набуття умінь, навичок відбувається з метою підготовки до майбутньої професії, тобто має професійну спрямованість;

б) у вищій школі відбувається поєднання навчального процесу та наукового пошуку, дослідження, самостійна пізнавальна діяльність студентів проходить спільно з дослідницькою діяльністю;

в) студенти вивчають науку та її розвиток, історію становлення, тобто вивчають, оволодівають процесом формування наукових знань, знайомляться з проблемами, завданнями та способами (методами) їх розв'язання.

Успіх навчання у вищому навчальному закладі залежить від багатьох факторів, серед яких важливими є мотиви, самостійність, ініціативність, цілеспрямованість, підґрунтя яких пов'язане з внутрішніми рефлексивними процесами особистості. Студент піднімається у навчальній діяльності на нову, більш високу сходинку: від навчання під керівництвом та контролем вчителя переходить до самостійного засвоєння наукової картини світу, оволодіває